

ที่ สศ ๐๐๐๑/ ๕๙๙

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น ๒ และ ๓ กทม. ๑๐๒๑๕

๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง วิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจไทย กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนมาบตาพุด

กราบเรียน นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง วิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจไทย กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนมาบตาพุด จำนวน ๑ ชุด

ด้วยสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยคณะทำงานเศรษฐกิจมหภาค การเงิน การคลัง ได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการอยู่ร่วมกันระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับชุมชนในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง ในลักษณะการจัดสัมมนากลุ่มเฉพาะ เพื่อศึกษาถึงข้อมูลเชิงลึก นำมาสังเคราะห์และประมวลข้อมูลสรุปเป็นข้อเสนอแนะ เรื่อง “วิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจไทย กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนมาบตาพุด”

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๕๖ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้พิจารณาผลการดำเนินงานของคณะทำงานเศรษฐกิจมหภาค การเงิน การคลัง ในประเด็นดังกล่าว มีมติเห็นชอบเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง “วิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจไทย กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนมาบตาพุด” ต่อคณะรัฐมนตรี โดยมีสาระสำคัญของความเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ควรเร่งรัดการพัฒนาอุตสาหกรรมและเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

๒. ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงงานอุตสาหกรรม ในลักษณะการพึ่งพิงซึ่งกันและกัน โดยชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา อุตสาหกรรมเป็นฝ่ายร่วมหนุนเสริมกลไก และรัฐมีบทบาทเป็นฝ่ายประสานความร่วมมือ (Co - empowerment)

๓. จัดตั้งคณะกรรมการร่วมระดับพื้นที่ขึ้น ในรูปแบบองค์กรเบญจภาคี ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการเมือง ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมกันแก้ไขปัญหาในเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยมีตัวอย่างที่มาบตาพุด (มาบตาพุดโมเดล)

๔. ศึกษาขยายผล ประยุกต์รูปแบบการประสานงานและแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน ระหว่างวิสาหกิจชุมชนมาบตาพุดและโรงงานอุตสาหกรรม ให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับ วัฒนธรรมวิถีชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ที่ยังมีปัญหาระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับชุมชน

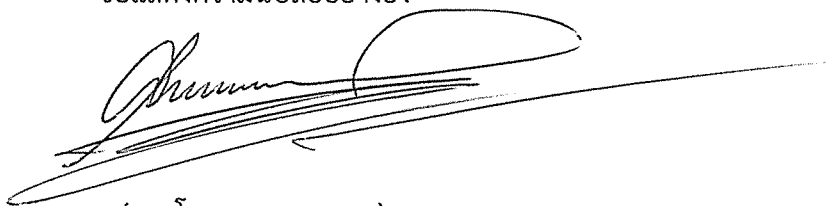
๕. ควรมีมาตรการให้โรงงานอุตสาหกรรมเกื้อกูลและเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนบริเวณ โดยรอบ เช่น ร่วมกันจัดทำแผนกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR Roadmap) โดยรัฐจะให้การส่งเสริม และสนับสนุนผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้าร่วมมาตรการดังกล่าว

๖. สำหรับนิคม/เขตอุตสาหกรรมที่เหมาะสมและมีความพร้อม ควรมีมาตรการจัดทำต้นแบบ โรงงานอุตสาหกรรมและวิสาหกิจชุมชนที่มีกระบวนการสอดคล้องกัน ระหว่างการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานของ ภาคอุตสาหกรรมกับการกระจายรายได้ไปยังชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของการร่วมรับผลประโยชน์ จากการพัฒนาอุตสาหกรรม

๗. ควรมีมาตรการจูงใจทางภาษีในการส่งเสริมให้โรงงานอุตสาหกรรมชำระภาษีในพื้นที่ที่ตั้ง โรงงาน เพื่อให้ประโยชน์ตกแก่ท้องถิ่นนั้นๆ เป็นสำคัญ

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหากผลการพิจารณาเป็นประการใดขอได้โปรดแจ้งให้ สภาที่ปรึกษาฯ ได้ทราบในโอกาสแรกด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายโอกาส เทพละกุล)

ประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักวิชาการ

โทร. ๐ ๒๑๔๑ ๓๒๙๙

โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๙๗๑๖ - ๗

ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
เรื่อง วิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจไทย กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนมาบตาพุด

๑.ความเป็นมา

ด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐ – ๒๕๒๔) กำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศด้านอุตสาหกรรม ให้มีการขยายตัวในอัตราอย่างต่ำเฉลี่ยร้อยละ ๙.๖ ต่อปี และในส่วนของอุตสาหกรรมหนักที่เป็นฐานของอุตสาหกรรมทั้งหลาย อาทิ อุตสาหกรรมถลุงเหล็ก อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากน้ำมันปิโตรเลียม และอุตสาหกรรมเคมี ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ ได้วางแนวทางการสร้างปัจจัยพื้นฐานดังกล่าว เพื่อเร่งรัดให้มีอุตสาหกรรมเหล่านี้ขึ้นในอนาคตโดยเร็วต่อไป ประกอบกับมีการขุดเจาะพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยเป็นครั้งแรก จึงทำให้รัฐมีแนวคิดที่จะพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกให้เป็นเขตเศรษฐกิจ โดยกำหนดให้เป็นฐานการผลิตสำหรับอุตสาหกรรมหนัก

ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ – ๒๕๒๙) ได้บรรจุแผนการพัฒนาพื้นที่ ๓ จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก (ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา) เพื่อมุ่งหวังให้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมหลักของประเทศ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ และมีการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Development Program) เป็นโครงการนำร่อง เพื่อทำให้ประเทศไทยก้าวสู่การเปลี่ยนผ่าน (Transfer) จากยุคเกษตรกรรมเป็นยุคอุตสาหกรรม ทั้งนี้ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐ – ๒๕๓๔) ได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณมาบตาพุด เพื่อให้เป็นแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมหลัก มีท่าเรือน้ำลึกอยู่ติดกับเขตอุตสาหกรรม สามารถบริการขนถ่ายวัตถุดิบประเภทสินค้าคงได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมบริการโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นอื่นๆ เพื่อสร้างโอกาสการลงทุนให้เกิดขึ้นในลักษณะที่จะแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ได้ ดังนี้

- ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด เป็นท่าเรือน้ำลึกสำหรับการขนถ่ายสินค้าคงเป็นหลัก สามารถรับเรือขนาด ๑๔๐,๐๐๐ ตัน ได้ตลอดปี
- นิคมอุตสาหกรรมและชุมชนมาบตาพุด
- ทางรถไฟสายสัตหีบ - มาบตาพุด กำหนดก่อสร้างเพื่อเชื่อมเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเข้ากับทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา - สัตหีบ

ปัจจุบัน นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ๖๐ โรงงาน วงเงินลงทุนรวม ๖๐๔,๓๑๘ ล้านบาท การจ้างงานประมาณ ๑๓,๘๑๘ คน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์คือ ผลิตภัณฑ์/รายได้จากอุตสาหกรรมต่างๆ โดยตรง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างงาน และการเพิ่มขึ้นของรายได้ชุมชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง แต่ขณะเดียวกันก็มีผลเสียที่ตามมาจากความหละหลวมในการควบคุมดูแลของภาครัฐ และความพร่องในจิตสำนึกของผู้ประกอบการที่ปล่อยของเสียสู่สิ่งแวดล้อม ทั้งโดยจงใจและโดยอุบัติเหตุ คือ ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและมลพิษต่างๆ

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รายงานผลการตรวจอากาศ ในพื้นที่ บริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๓ ตรวจพบสารอินทรีย์ระเหยง่าย ๓ ชนิด คือ (๑) ๑,๓ - Butadiene (๒) Benzene และ (๓) ๑,๒ - Dichloromethane ในระดับสูงเกินมาตรฐาน และ อีก ๖ ชนิด ปนเปื้อนในระดับสูงแต่ไม่เกินมาตรฐาน องค์การนาซาติเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับมะเร็ง ภายใต้ องค์การอนามัยโลก (International Agency for Research on Cancer: IARC) ได้จำแนกสารเหล่านี้ว่าเป็น สารก่อมะเร็งในคน ทั้งในระดับที่มีหลักฐานแน่ชัด มีข้อมูลสนับสนุนและมีหลักฐานบ่งชี้ ส่วนมลพิษในน้ำและ ในดิน กรมควบคุมมลพิษรายงานว่าร้อยละ ๕๐ ของบ่อน้ำดื่มที่ประชาชนใช้ในครัวเรือนนั้น ตรวจพบสารหนู และโลหะหนักอื่นๆ ร้อยละ ๑๘ ปนเปื้อนสารอินทรีย์ระเหยง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการตรวจเลือดประชาชน ในพื้นที่ดังกล่าว พบว่าร้อยละ ๓๔ ของประชาชนที่ตรวจมีระดับของโลหะหนัก โดยเฉพาะสารหนูในเลือดสูง ผิดปกติ เชื่อมโยงกับสถิติการเจ็บป่วยและเข้ารับการรักษาพยาบาลของประชาชนกว่า ๗,๐๐๐ คน ที่มีความ ผิดปกติในความเข้มข้นของเม็ดเลือดแดง และผิดปกติด้านการทำงานของตับและไต

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ชาวบ้านไม่พอใจกับระบบการจัดการของนิคมอุตสาหกรรม จึงมีการฟ้องร้อง ต่อศาลปกครอง เพื่อประกาศให้บริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเป็นพื้นที่ควบคุมมลพิษ ซึ่งเป็นต้นเหตุที่ ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับชาวบ้านในพื้นที่ โดยเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ชาวบ้านพร้อมหลักฐาน เข้ายื่นฟ้องต่อศาลปกครองระยองเพื่อเรียกร้องต่อศาล ในกรณีคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม แห่งชาติละเลยการปฏิบัติหน้าที่ในการประกาศให้พื้นที่มาบตาพุดเป็นเขตควบคุมมลพิษ และต่อมาเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ศาลปกครองระยองได้พิจารณามลกระทบเรื่องสุขภาพ ที่ยืนยันโดยเอกสารของ รศ.ดร. เรณู เวชรัตน์พิมูล เรื่องสารพันธุกรรม (DNA) ที่ผิดปกติของสิ่งมีชีวิต พบว่าผู้ใหญ่ ๕๐ คน จาก ๑๐๐ คน มีสารพันธุกรรมที่บ่งบอกถึงความผิดปกติของยีนร่างกายที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคมะเร็ง ดังนั้น ในวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ศาลปกครองระยองจึงเห็นสมควรให้มีการประกาศให้พื้นที่เขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด เป็นเขตควบคุมมลพิษ เพื่อให้มีการดำเนินการควบคุม ลด และขจัดมลพิษ ภายในกำหนด ๖๐ วัน นับแต่มี คำพิพากษา จากนั้นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองระยอง ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ ไม่พอใจ จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับชาวบ้านในพื้นที่บริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จากนั้นเป็นต้นมา

ในการนี้ คณะทำงานเศรษฐกิจมหภาค การเงิน การคลัง สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณาแล้วเห็นว่าปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งไม่เพียงแต่จะเกิดขึ้นเฉพาะในพื้นที่มาบตาพุด เท่านั้น แต่อาจเกิดกับพื้นที่อื่นๆ ที่ขาดการวางแผนแบบบูรณาการในการพัฒนา ดังนั้น คณะทำงานเศรษฐกิจ มหภาคฯ จึงได้ดำเนินการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดกับ ชุมชนในพื้นที่ และเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

๒. วิธีการศึกษาและการดำเนินงาน

คณะทำงานเศรษฐกิจมหภาค การเงิน การคลัง สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ศึกษาแนวทางการอยู่ร่วมกันระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ โดยได้ศึกษาจากเอกสารต่างๆ และจัดสัมมนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เพื่อระดมความเห็นจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๗ ครั้ง ดังนี้

๒.๑ การสัมมนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เรื่อง “ยุทธศาสตร์พัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมมาบตาพุดอย่างยั่งยืน: กรณีมาบตาพุดโมเดล” เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ณ โรงแรมหาดแสงจันทร์รีสอร์ท จังหวัดระยอง

๒.๒ การสัมมนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เรื่อง “การเพิ่มมูลค่าทางพาราเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย โครงการนำร่อง: ชุมชนมาบตาพุด” เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๓ การสัมมนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เรื่อง “การเพิ่มมูลค่าทางพาราเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย โครงการนำร่อง: ชุมชนมาบตาพุด” เมื่อวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๔ การสัมมนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เรื่อง “วิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย โครงการนำร่อง: ชุมชนมาบตาพุด” เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง

๒.๕ การสัมมนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เรื่อง “วิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย โครงการนำร่อง: ชุมชนมาบตาพุด” เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๖ การสัมมนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เรื่อง “มาบตาพุดกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในทศวรรษหน้า กรณีศึกษา การอยู่ร่วมกันระหว่างโรงงานกับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่” เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ โรงแรมสตาร์ จังหวัดระยอง

๒.๗ การสัมมนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เรื่อง “วิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจไทยในทศวรรษหน้า กรณีศึกษา รูปแบบการทำธุรกิจร่วมกันระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่” เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ โรงแรมสตาร์ จังหวัดระยอง

๓. สาระสำคัญของเรื่องและข้อวิเคราะห์

๓.๑ สาระสำคัญ

การเร่งรัดการพัฒนาอุตสาหกรรม และเป้าหมายการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ โดยขาดการคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ ดังนี้

๑) ปัญหาด้านมลพิษ

- มลพิษทางอากาศที่อาจทำให้เกิดมะเร็ง (Volatile Organic Compounds: Voc_s) หมายถึงกลุ่มสารประกอบอินทรีย์ที่ระเหยเปลี่ยนเป็นไอได้ง่าย กระจายตัวไปในอากาศได้ในอุณหภูมิและความดันปกติ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความวิตกกังวลว่ามลพิษทางอากาศจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดโรคมะเร็ง

- มลพิษทางน้ำเนื่องจากการรั่วไหลของสารเคมี น้ำเสีย กากของเสียจากอุตสาหกรรม รวมถึงการถมทะเลเพื่อก่อสร้างท่าเทียบเรือ เกิดการทำลายระบบนิเวศ และสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนและชาวประมงพื้นบ้าน

๒) ปัญหาด้านผังเมือง

เขตพื้นที่อุตสาหกรรมได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยไม่มีการกำหนดหรือปฏิบัติตามกฎหมายผังเมืองอย่างจริงจัง ทำให้ชุมชนต้องอยู่ภายใต้แนวเขตอุตสาหกรรมและได้รับผลกระทบจากการขยายตัวนั้น

๓) ปัญหาด้านการเข้าถึงข้อมูลของชุมชน

ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารกรณีเกิดเหตุการณ์ต่างๆ อาทิ สารเคมีรั่วไหลจากโรงงานอุตสาหกรรม ค่อนข้างช้าหรือไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารใดๆ ทั้งนี้ เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมอาจปิดบังเหตุบกพร่องต่างๆ เพราะเกรงจะเสียภาพลักษณ์ที่ดีของตน จนกระทั่งไม่สามารถแก้ไขเหตุบกพร่องต่างๆ ด้วยตนเองได้ จึงแจ้งให้ทางราชการทราบ ซึ่งทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากมลพิษ โดยไม่มีการเตรียมพร้อมป้องกันหรืออพยพหลบหนี ส่งผลให้ชุมชนเกิดความไม่ไว้วางใจภาคอุตสาหกรรม

๔) ปัญหาความเหลื่อมล้ำ

- ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ในเขตนิคมอุตสาหกรรมกับพื้นที่ชุมชนบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ถนน ระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ซึ่งในเขตนิคมอุตสาหกรรมมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ครบถ้วน ต่างจากชุมชนรอบนอก ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการพัฒนา

- ชุมชนภาคเกษตรกรรมเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการใช้น้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการทำการเกษตร เนื่องจากภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อจัดสรรทรัพยากรน้ำเพื่อการอุตสาหกรรม โดยบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (อีสท์ วอเตอร์) (การประปาส่วนภูมิภาคเป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ ๑๐๐) มีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการการบริหารจัดการน้ำดิบผ่านท่อส่งน้ำขนาดใหญ่ให้แก่ภาคอุตสาหกรรมและการอุปโภคบริโภค สนับสนุนแผนงานพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกให้เป็นเขตอุตสาหกรรมหลักของประเทศ

๕) ปัญหาด้านประชากรแฝง

- จากการสำรวจเบื้องต้นของจังหวัดระยอง ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ปรากฏว่าประชากรตามทะเบียนบ้านมีประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ คน และมีประชากรแฝงในพื้นที่จังหวัดระยองไม่น้อยกว่า ๔๐๐,๐๐๐ คน โดยเป็นแรงงานต่างถิ่นเข้ามาทำงานในเขตนิคมอุตสาหกรรม ทำให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับภาระด้านงบประมาณในการดูแลประชากรแฝงเหล่านี้ด้วย
- เมื่อมีประชากรต่างถิ่นเข้ามามากขึ้น อาจเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

๓.๒ แนวทางในการแก้ปัญหา

นอกจากการแก้ปัญหาในระยะเร่งด่วน โดยการดูแลเรื่องสุขภาพ ให้บริการด้านสาธารณสุขดูแลและแก้ไขปัญหาล้างแวล้อม ลดและขจัดมลพิษแล้ว การแก้ปัญหาในระยะยาวเพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมระหว่างชุมชนกับภาคอุตสาหกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการต่อไป

ทั้งนี้ คณะทำงานเศรษฐกิจมหภาค การเงิน การคลัง สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้พิจารณาประเด็นสำคัญในการแก้ปัญหา ดังนี้

๑) พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ มีวัตถุประสงค์ให้เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความพร้อมที่จะแข่งขันทางการค้า ทั้งในระดับภายในและระหว่างประเทศ โดยรัฐจะสนับสนุน ส่งเสริม ให้ความรู้ต่างๆ ในการทำธุรกิจแก่วิสาหกิจชุมชน อันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง เมื่อชุมชนเข้มแข็งก็จะส่งผลให้ประเทศไทยมีเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งด้วย

๒) การพัฒนาชุมชนในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง เป็นเรื่องที่ยากลำบากเนื่องจากพัฒนาในพื้นที่ที่ผ่านมาก่อนให้เกิดมลพิษและทำลายสภาพแวดล้อมไปมาก ดังนั้น ควรต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ มากมาย เพื่อให้กระบวนการพัฒนาชุมชนในปัจจุบันสามารถดำเนินการด้วยความร่วมมือของชุมชนมีความไว้วางใจระหว่างภาคธุรกิจอุตสาหกรรมและภาคประชาชน ทั้งนี้ การพัฒนาชุมชนที่สำคัญ โดยเฉพาะการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่นี้ เพื่อให้ชุมชนลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีการรวมกลุ่มอาชีพ และที่สำคัญคือให้การอยู่ร่วมกันกับภาคอุตสาหกรรมเป็นไปได้อย่างดี มีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยการพัฒนาชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง คือการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลมาบตาพุด ซึ่งมีข้อมูลวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

ที่	วิสาหกิจชุมชน	สถานภาพ	กิจกรรม	โรงงานที่เกี่ยวข้อง
๑	กลุ่มลู่ฟาลา	ดี	ผลิตสบู่สมุนไพร	ป.ต.ท.
๒	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสำนักกะบาก	ดี	ผลิตแชมพู	ป.ต.ท.

ที่	วิสาหกิจชุมชน	สถานภาพ	กิจกรรม	โรงงานที่เกี่ยวข้อง
๓	ผู้ให้บริการรถยนต์/เรือยนต์ ตากวน - อ่าวประตู่	ดี	- จัดหาแรงงาน - ผลิตอิฐตัวหนอน - ซ่อมบำรุงเครื่องจักร - บริการรับส่งคนจากเรือ	ประมุลจากโรงงานต่างๆ
๔	กลุ่มบริการซ่อมบำรุงชุมชนบ้านบน	ดี	ซ่อมบำรุงเครื่องจักร	ประมุลจากโรงงานต่างๆ
๕	เพื่อสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านบน	ดี	- บำบัดน้ำเสีย - กำจัดกากอุตสาหกรรม - ประมูลงานของเหลือใช้จากโรงงาน	ประมุลจากโรงงานต่างๆ
๖	กลุ่มส่งเสริมอาชีพอิสลาม บ้านมาบตาพุด	ดี	ขนมปะการังสมุนไพร	-
๗	บริการมาบยา	ดี	- เหม้าเชื้อเศษวัสดุจากโรงงาน - รับถ่ายของเสีย - รับส่งพนักงาน จัดหาพนักงาน - จัด/ดูแลสวน - จัดเก็บขยะมูลฝอย	ประมุลงานต่างๆ
๘	บริการเมื่อมาบตาพุด	ดี	- บริการรถยนต์รับจ้าง - จัดหาพนักงานทำความสะอาด /รักษาความปลอดภัย/ดูแลสวน	ประมุลจากโรงงานต่างๆ
๙	กลุ่มบริการชุมชนบ้านบน	ดี	- บริการขนส่งต่างๆ - บริการดูแลรดน้ำสนามหญ้า	ประมุลจากโรงงานต่างๆ
๑๐	นวดประคบสมุนไพร	ดี	บริการนวดประคบสมุนไพร	-
๑๑	หนองแพบ สำน้ำกะม่วง บนเนิน	ดี	- ดูแลสวนของโรงงาน - บริการรถเช่า - ซ่อมบำรุงทุกชนิด	ประมุลจากโรงงานต่างๆ

๓.๓ ข้อวิเคราะห์

- ๑) ด้านชุมชน วิสาหกิจชุมชนทั้ง ๑๑ แห่ง สามารถแบ่งตามลักษณะกิจกรรมได้เป็น ๓ กลุ่ม
ดังนี้
- กลุ่มที่ ๑ การผลิตสินค้า ได้แก่ สบู่สมุนไพร แชมพูสมุนไพร และขนมขบเคี้ยว (ขนม
ปะการังสมุนไพร)

ความต้องการเพื่อการพัฒนา

- ด้านการตลาด
- บรรจุก๊าซ
- การจัดการด้านการผลิต
- สถานที่ผลิต

กลุ่มที่ ๒ การให้บริการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับงานโรงงานอุตสาหกรรมและกิจการด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การซ่อมบำรุงเครื่องจักร การกำจัดกากหรือส่วนเหลือทิ้งจากโรงงาน การดูแลสวนสนามหญ้า และรับจัดสวน บริการขนส่งมวลขนและรับส่งสินค้า ดูแลรักษาความสะอาด บริการน้ำเพื่อการบริโภค

ความต้องการเพื่อการพัฒนา

- โอกาสในการเข้าถึงงานและกลุ่มลูกค้า (ปัจจุบันงานที่ได้รับมักจะเป็น Sub-contract ลำดับท้ายๆ เนื่องจากขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และบางครั้งโรงงานใช้บริการจากคนนอกชุมชน)
- การประชาสัมพันธ์
- มาตรฐานการดำเนินงานเพื่อสร้างความเชื่อมั่น
- ความรู้เรื่องกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR)

กลุ่มที่ ๓ การให้บริการอื่นๆ (ให้บริการนวดประคบสมุนไพร)

ความต้องการเพื่อการพัฒนา

- โอกาสในการเข้าไปให้บริการให้กับกลุ่มพนักงานโรงงาน
- ความสามารถด้านการบริหารจัดการองค์การ
- เงินทุนหมุนเวียน

๒) ด้านผู้ประกอบการ/โรงงานอุตสาหกรรม

โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ เริ่มให้ความสำคัญกับชุมชนมากขึ้น เห็นได้จากมีโครงการที่เกี่ยวข้องและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับชุมชนมากขึ้น ซึ่งเป็นการปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้

๓) ข้อเสนอ “มาบตาพุดโมเดล”

● ข้อเสนอนี้มีเป้าหมายเพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรมและชุมชน โดยวิสาหกิจชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งมีหลักการทำงาน คือ

- > ดำเนินการแบบพึ่งพาอาศัย ไม่ใช่แบบธุรกิจ กล่าวคือ โรงงานอุตสาหกรรมต้องให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลวิสาหกิจที่ตั้งอยู่รอบๆ โรงงาน ขณะเดียวกันชุมชนต้องให้ความร่วมมือและช่วยเหลือโรงงานอุตสาหกรรมเมื่อมีโอกาส ให้ทุกส่วนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่น
  - > วิสาหกิจชุมชนจะต้องพึ่งพาตัวเองด้วย ไม่ใช่เน้นการพึ่งพาโรงงานอุตสาหกรรม แต่เพียงฝ่ายเดียว
  - > ใช้หลัก “พื้นที่เพื่อนบ้าน” ความเป็นบ้านใกล้เรือนเคียงที่เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
  - > ใช้หลัก “พลังกลุ่ม” เพราะการรวมกลุ่มจะมีพลังสามารถดำเนินการติดต่อประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ
- กลไกในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ
    - > กลไกระดับหมู่บ้านและตำบล จะต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ดี มีคุณภาพ กล่าวคือจะต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าและบริการที่ได้มาตรฐาน
    - > กลไกระดับหน่วยงานภาครัฐ จะต้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนได้ และให้มีการติดตามประสานงานเครือข่ายวิสาหกิจแต่ละแห่งให้ดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น
    - > กลไกระดับโรงงานอุตสาหกรรม จะต้องสนับสนุนสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งสนับสนุนด้านอื่นๆ อาทิ การให้ความรู้/ข้อมูลในการพัฒนาสินค้าและบริการ หรือข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

๔. ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เห็นควรให้รัฐบาลดำเนินการสนับสนุนการอยู่ร่วมกันระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับชุมชน ดังนี้

๔.๑ ควรมีการเร่งรัดการพัฒนาอุตสาหกรรมและเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

๔.๒ ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงงานอุตสาหกรรม ในลักษณะการพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา อุตสาหกรรมเป็นฝ่ายร่วมหนุนเสริมกลไกรัฐ โดยมีบทบาทเป็นฝ่ายประสานความร่วมมือ (Co - empowerment) เช่น โรงงานส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ เป็นเพื่อนบ้านที่ดีของชุมชน และชุมชนก็เป็นเสมือนเพื่อนบ้านที่ดีของโรงงาน เป็นต้น ทั้งนี้ การอยู่ร่วมกันดังกล่าวควรอยู่ภายใต้เงื่อนไขการบริหารจัดการมลพิษที่ดี ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่/สุขภาพ/สิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วย

๔.๓ จัดตั้งคณะกรรมการร่วมระดับพื้นที่ขึ้น ในรูปแบบองค์กรเบญจภาคี ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการเมือง ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมกันแก้ไขปัญหาในเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยมีตัวอย่างที่มาจากตาดพุด (มาบตาพุดโมเดล)

๔.๔ ศึกษาขยายผลและประยุกต์รูปแบบการประสานงานและแนวทางการดำเนินงานร่วมกันระหว่างวิสาหกิจชุมชนมาบตาพุดและโรงงานอุตสาหกรรม นำไปพัฒนาและปรับให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสม สอดคล้องกับวัฒนธรรมวิถีชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ที่ยังมีปัญหาระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับชุมชน

๔.๕ ควรมีมาตรการให้โรงงานอุตสาหกรรมเกื้อกูลและเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนบริเวณโดยรอบ เช่น ร่วมกันจัดทำแผนกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR Roadmap) และรัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้าร่วมมาตรการดังกล่าว เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้โรงงานอุตสาหกรรมเล็งเห็นถึงความสำคัญและได้รับประโยชน์ร่วมกันระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชน

๔.๖ สำหรับนิคม/เขตอุตสาหกรรมที่เหมาะสมและมีความพร้อม ควรมีมาตรการจัดทำต้นแบบโรงงานอุตสาหกรรมและวิสาหกิจชุมชน ที่มีกระบวนการสอดคล้องกัน ระหว่างการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานของภาคอุตสาหกรรมกับการกระจายรายได้ไปยังชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนาอุตสาหกรรม

๔.๗ ควรมีมาตรการจูงใจทางภาษีในการส่งเสริมให้โรงงานอุตสาหกรรมชำระภาษีในพื้นที่ที่ตั้งโรงงาน เพื่อประโยชน์ตกแก่ท้องถิ่นนั้นๆ เป็นสำคัญ
